

TERÁPIA ÉS RENDSZERSZEMLÉLET

Schmelowszky Ágoston (2012): *A lélek rejtett ösvényein. A pszichoanalízis aktualitása a klinikumon innen és túl.*
Oriold és Társai Kiadó, Budapest

ISZÁJ Fruzsina

Schmelowszky Ágoston egyetemi docens az Eötvös Loránd Tudományegyetem Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszékén, emellett klinikai szakpszichológusként és pszichoanalitikusként is tevékenykedik. Könyve tükrözi mindazt a sokrétű tudást, amely elengedhetetlen ahhoz, hogy az ember egy személyben analitikus, kutató és oktató lehessen.

Az előszóban a pszichoanalízis relevanciáját fejtegeti, illetve létjogosultsága mellett érvel, és történeti keretbe helyezi a kérdéskört. A könyvben az olvasó újra és újra találkozhat ezzel a témával, a szerző igen nagy hangsúlyt fektet arra, hogy a pszichológia tudománya hová is helyezi a pszichoanalízist.

A szerző a pszichoanalízis történetét a személyes és egyben szakmai viták mentén taglalja. Teszi ezt úgy, hogy alapos figyelmet szentel a magyar vonatkozásoknak. Ezek közül egyértelműen Ferenczit emeli ki, mint az irányzat világszinten is jól ismert hazai képviselőjét. Az interszubjektív valóság fogalmának megalkotója többek között azt hangsúlyozta, hogy mennyire fontos a két fél közötti interakció a terápiás helyzetben. Azoknak a táborához tartozott, akik szerint

az analitikusnak szakmai feladata a kommunikációs térben szubjektívnek lenni annak érdekében, hogy kialakulhasson a bizalom a két ember között, erősítvén a terápia hatékonyságát. Így a terapeuta egy időben összpontosít a páciens belső világára és arra, hogyan vetül ki mindez történések formájában az interszubjektív térben.

A pszichológia berkein belül időről időre felmerül a kérdés, hogy a pszichoanalízis mennyire tekinthető tudománynak. Schmelowszky könyve segíthet eligazodni az útvessztőben, amit ezen a területen tapasztalhatunk. A szerző nagyon szépen mutatja be azt a folyamatot, amelyben a pszichoanalízis először jellemző módon inkább a személyes ellentétek által fejlődött, majd miután a pszichológia ezen ága egyre többeket kezdett el foglalkoztatni, már intézményes szinten folytatódott a fejlődés. Tekintettel arra, hogy a pszichoanalízis korunkban is a pszichológia releváns ága, így Schmelowszky szerint kijelenthetjük, hogy a tudományok sorában is megállja a helyét. Talán az olvasó egyetért velem abban, hogy a tudomány alapja a vita, és ez fordítva is igaz, azaz ha nem alakul ki és marad fenn a vita, a tudomány többé nem

az, ami. A történeti áttekintés végén korunkhoz alkalmazkodva a pszichoanalízist piaci szempontból vizsgálja meg a szerző. Hiányosságként esik szó itt arról, hogy nincs egységesítve, mi is szükségeltetik ahhoz, hogy valakiből pszichoanalitikus terapeuta legyen, itt tehát megjelenik az igény egy egységes követelményrendszerre. A vonatkozó részt pozitív gondolatokkal zárja a szerző, biztató jelként látva, hogy a manapság terjedőben lévő bio-pszicho-szociális szemléletmód integrált, összetettebb nézet, mint a korábbiak.

Az első rész második fejezetében a pszichoanalízis fogalmainak aktualitását boncolgatja és gondolja újra a szerző. Ebben a részben a tudattalan és tudatos fogalmai kapnak helyet, mint például a fantázia és az elfojtás. Néhány helyen felkapja fejét az olvasó, például amikor a tudattalan, mint rendszer modellezéséről esik szó. A klasszikus definíciók mellett számos színfoltot vehetünk észre a fogalommeghatározások tekintetében. Emellett ismételten nagy hangsúlyt kap az egyének közötti interakciók témája. A *kapcsolati tudattalan* fogalma ez esetben arra vonatkozik, hogy az emberi kapcsolatok egy része a tudattalan folyamatok mentén jön létre. Kivetítve ezt az analízis gyakorlatára, a tudattalan segítségével alakul ki az analitikus harmadik. A szerző világos határvonalakat húz az olyan dolgok közé, amelyeket tudunk és amelyeket csak feltételezünk, mindezt kellő kritikával fűszerezve. Ezzel egy időben óva int attól, hogy ezeket keverjük, hiszen álláspontja szerint akkor kilépünk a tudomány keretei közül. Arra is kitér a szerző, hogy milyen az egészséges lélek, mely elhárító mechanizmusok léteznek, illetve felhívja a figyelmet az érzelemszabályozás fontosságára a kötődést illetően. A fentebb leírt, több szempontból bemutatott

fogalmakat ezután összeköti, így például az érett elhárítás feltételeként a nagyobb fokú tudatosságot szabja meg. Ennek prototípusa szerinte a szublimáció, vagyis az arra irányuló törekvés, hogy a szorongás által kialakult feszültséget tudatosan valami olyanba vezessük le, amely mind a környezet, mind a magunk számára hasznos.

A könyv második nagy lélegzetvételű része az 'Alkalmazások', amelyben ugyancsak következetesen történeti keretbe helyezi a leírtakat, vagyis a pszichoanalitika alkalmazási módjait. Emellett említést tesz a terápia hatékonyságában mutatkozó hiányosságról, szót ejtve arról, hogy a terápiás ülések nem túl költséghatékonyak. Ezen felül a szerző kritizálja általában véve az empirikus kutatásokra fektetett túl nagy hangsúlyt, illetve a DSM-IV-et. Utóbbit illetően a kritika lényege, hogy mivel a társadalom által kreált *normalitás* is csak egy kitalált konstruktum, így szükségszerűen megjelenik a mihez viszonyítás kérdése. Schmelowszky úgy tekint a terápiás ülésekre, mint művészetre, illetve olyan közös alkotófolyamatra, amely a terapeuta és páciens között jön létre az analitikus harmadik segítségével. A fejezet röviden taglalja az alternatív terápiás lehetőségek terjedését és ezek viszonyát a jelenlegi egészségügyi ellátáshoz.

Ezek után az analízis és tudomány kapcsolatát veszi górcső alá a szerző, kiindulva abból, hogy a terápia mindenképpen egyfajta kutatói létet feltételez, így arra a következtetésre jut, hogy azok nem elválaszthatóak egymástól. Azt is láthatjuk, hogy ebben a részben az írás újra visszatér az analízis tudományos voltának megvitatásához, majd ezt követi a vallás és analízis összefüggésének bemutatása. A fő kérdés itt az, hogy hol húzódik a két terület közötti határvonal és hogyan fedik át egymást? A szerző szerint

a tudatállapot függvénye, hogy a realitásérzék és valóságérzék hogyan viszonyulnak egymáshoz. Következésképp: mi a realitás és a valóság? Folytatva ezt a fonalat, az apokaliptikus spiritualitás fogalma következik, mely esetben az egyén realitásérzéke úgy sérül, hogy közben a csoportkohézió – vagyis a csoport által közösen megélt realitás – erősödik. A csoport érdekeit minden más elé helyezik a tagok, miközben a csoport destrukcióra, mint egyetlen lehetőségre buzdítja őket.

Összességében a könyvet minden olyan érdeklődőnek ajánlom, aki kíváncsi arra, ho-

gyan fejlődött idáig a pszichoanalízis, illetve milyen egyízben az analitikus és kutatói szemlélettel találkozni. Schmelowszky hajlamos kitűnő nyelvi játékokkal színesíteni munkáját, amely által az is érezhető, hogy nem árt, ha a terapeutának kellő (ön)íroniát kölcsönöz az élet ahhoz, hogy megfelelően végezhesse munkáját. A szerző a humort felhasználva teszi szubjektívvé az oldalakat, miközben jó érzéssel tartja meg a tudomány határait is, képessé téve a könyvet arra, hogy az könnyedséggel tartsa fenn az olvasó figyelmét.